

Případová studie dívky s poruchou chování umístěné ve výchovném ústavu

Anna

studentka SŠ (17 let) při VÚ – dvouletý obor Práce ve zdravotnických a sociálních zařízeních

Rodinná anamnéza:

Otec 41 let, vyučen, zaměstnanec, ženatý

Matka 39 let, vyučena, pomocná kuchařka, svobodná

Anna se narodila nesezdanému páru, otec opustil matku v prvním roce života Anny a založil si novou rodinu. Z této rodiny má Anna dva nevlastní sourozence, chlapce o 4 a 6 let mladší. S partnerkou otce má Anna ambivalentní vztah.

Matka má s jiným partnerem (kterého Anna nazývá svým druhým otcem) chlapce o 7 let mladšího. Nyní žije matka s dalším druhem. Rodiče Anny spolu nevycházejí dobře. Od šesti do devíti let se o Annu starali převážně prarodiče ze strany matky. Ti žili ve stejném domě jako matka. Matka chodila do práce a výchovu dcery nezvládala. V devíti letech byla Anna přemístěna do dětského domova, ve třinácti letech pak kvůli konfliktnímu chování zařazena do dětského domova se školou. Odtud v 16 letech umístěna na základě rozhodnutí soudu do výchovného ústavu. K otci jezdí jednou za dva měsíce na dovolenky. Matka si ji k sobě bere na krátkou dobu (2-7 dní) o velkých prázdninách a o Velikonocích. Oba prarodiče již zemřeli.

Osobní anamnéza:

Anna je dítě z první gravidity, porod fyziologický ve 38. týdnu. V dětství často plačtivá, výbuchy vzteku. Během pobytu v dětském domově několikrát hospitalizována na dětské psychiatrii. Ze zprávy DDŠ – skupinový vychovatel: „přemístěna kvůli neúnosnému konfliktnímu chování jak na domově, tak ve škole, neobstála v podmínkách běžného dětského domova. Velmi se chce zalíbit, snaží se, ale odvedená práce není příliš dobrá. Co je třeba ocenit, je její velká snaha. Někdy vyvolává konflikty s dívkami, je náladová. Je schopna si vymyslet různé věci jen pro to, aby se někomu pomstila. Emočně je nestabilní, dokáže si vše přebrat po svém. V kolektivu oblíbená jen tehdy, pokud něco má, jinak ji ostatní děti berou jako outsidera. Baví ji škola a má výborné známky. Není tělesně zdatná, ale pokud má dobrou náladu, ráda hraje kolektivní míčové hry.“ Z pohledu psychologa: „první měsíce pobytu poznamenány velkými problémy, těžko se podřizovala režimovým pravidlům, s ostatními dívkami nepřekonatelné problémy vyjít, dlouhodobě bydlela na pokoji sama. Zlepšení chování proběhlo v podmínkách režimového zařízení, tedy pod stálou kontrolou a dohledem a zpětnou vazbou odborných pracovníků, kterou Anna nadále potřebuje. V červnu 2017 podáno trestní oznámení z důvodu vulgárního nadávání dospělým autoritám – nepopsatelné vulgarity, řvaní a vyhrožování PČR a křivým obviňováním z bití. Tato negativní období jsou převážena období klidnými, kdy Anna

spolupracuje skoro ve všech ohledech (kromě výkonových sportovních aktivit), dokáže být milá, solidární s dětmi, vystupuje rozumně a je sociálně velmi zdatná.“

Anna ráda jí, občas sní i jídlo děvčatům na skupině. Trpí nadváhou. Velké problémy s hygienou. Nutný dohled. Potřebuje neustále komunikovat s dospělou osobou, s dětmi si nemá co říci.

Dlouhodobě pod pravidelnou kontrolou pedopsychiatra, užívá zklidňující medikaci. Aktuální intelektové schopnosti v pásmu LMD. Vedena na endokrinologické ambulanci, má poruchu štítné žlázy. Veškeré léky užívá pravidelně.

Zpráva z dětské psychiatrické nemocnice:

Výrazně odchylný rozvoj osobnosti, extrémní dominance, sebestřednost, nepřizpůsobivost. Silné konfrontační tendence, tvrdé, nekonečné a neústupné vymáhání výhod, potvrzení svých názorů. Hlučnost. Zcela bez sebekritiky a náhledu na vlastní patologii. V případě osobní nepohody nastupuje silná verbální a brachiální agresivita. Paranoidní a kverulantní tendence.

Školní anamnéza:

Do mateřské školy nastoupila ve třech letech. Od počátku špatná přizpůsobivost s problémovým chováním. Výkyvy nálad. Časté výbuchy vzteku.

Do ZŠ začala Anna chodit v sedmi letech. Problémy se spolužáky, nedokázala si najít kamarády. Touto dobou v péči prarodičů ze strany matky.

Od devíti let v dětském domově. Během pobytu hospitalizována v psychiatrické léčebně.

Ve třinácti letech umístěna do dětského domova se školou. Velké výkyvy v chování. Škola ji baví, výborné známky.

Je studentkou střední školy při výchovném ústavu, kam byla rozhodnutím soudu přijata. Věnuje se dvouletému oboru Práce ve zdravotnických a sociálních zařízeních. Přidělen asistent pedagoga. Adaptace na stávající podmínky zařízení značně pomalejší, především v socializaci měla velké rezervy. Ráda ostatní provokovala, bavila se znejišťováním vrstevníků i dospělých. Evidentní byla emoční i sociální nevyzrálость, neprojevila žádnou empatii. Když udělala chybu, neměla pocit viny. K povinnostem přistupovala velmi laxně, odmítala plnit pokyny pedagogických pracovníků. Pokud na ni byl vyvíjen tlak, přešla lehce do verbální agrese, v zazších případech i k agresi vůči okolí – především ničení majetku (bušení do dveří, zdí, skříní apod.). Činnosti málokdy dokončovala, nenechala si poradit. Impulzivní jednání, bez přemýšlení.

Od října naprosto destabilizovaná. Nedokázala se ovládat, jakékoliv výchovné působení se míjelo účinkem. Odmítala plnit svoje povinnosti, nechodila do školy, odmítala medikaci, nevhodné chování k vrstevníkům, agrese vůči věcem, vyhrožování. Přecitlivělá na jakoukoli kritiku, zvýšení či zpevnění hlasu vnímala jako útok. Koncem října se tyto negativní projevy pomalu a postupně utlumovaly. Na počátku listopadu ovšem napadla vychovatelku na internátě. Poté hospitalizována v psychiatrické léčebně. Po návratu částečně utlumená – podstatně méně docházelo k divokým reakcím. Nadále odmítala vstávat do školy, stále vyžadovala jídlo nebo spánek. Vzhledem k její váze jí byla lékařkou předepsána redukční dieta.

Během ledna došlo k mírnému utlumení těchto projevů. Vzhledem k absenci a individuálním potřebám bylo Anně rozloženo studium na tři roky na doporučení ředitele školy a po dohodě se zákonnými zástupci. Velmi se osvědčil individuální přístup. Pod dohledem a pochvalou je schopna pracovat dobře. Zlepšila se mírně jemná motorika. V šití – stříhání látky, přišití knoflíku; vaření – krájení cibule. Nadále přetrvává problém se samostatnou aktivitou. Je třeba ji k činnosti vybízet. Na osvojení učiva potřebuje delší čas. Osvědčila se názorná výuka, vysvětlování pomocí obrázků. Zápasí s vlastní nízkou aktivitou. Při jakémkoli výkyvu v chování (nevhodné vulgarismy okamžitě upozorněna na nevhodnost. Reaguje na klidný, věcný tón. Umí se sama omluvit. Chápe jednoduchý humor. Občas se cítí unavena, řešeno krátkou přestávkou – projde se, protáhne. Společnou snahou je naučit se sebeobsluze, dokončit obor.

Mezi hlavní motivaci patří dovolenky a jídlo. Po vzájemné dohodě domluveno, že v rámci odborného výcviku, příprava pokrmů (jedenkrát týdně) si Anna bude vařit pouze pro sebe. Pokud odmítne vstávat, dostane syrové suroviny. S tímto Anna srozuměna – vždy si uvařila. Posléze vařila i pro „svoji“ asistentku. Nutno ocenit její velkou snahu.

Zpráva z ledna prvního ročníku: Znatelný velký pokrok, přesto je stále nutná intenzivní podpora a pomoc pedagogických pracovníků. Na všechny činnosti potřebuje více času, cíle musí být pouze krátkodobé a zadání několikrát zopakováno, aby mu porozuměla. Nutná je neustálá kontrola všech zadaných úkolů. Ostatními spolužačkami je respektována taková, jaká je. S dospělou osobou vyžaduje kontakt, a to jak verbální, tak fyzický, má tendenci neustále někoho ve svém okolí objímat. V současné době nemá problém plnit školní docházku, vstává včas, do výuky se zapojuje. Probírané učivo zvládá s obtížemi, je třeba ji neustále pobízet a přesvědčovat ke spolupráci. V odborném výcviku je manuálně nezručná, přesto však lze říci, že došlo ke zlepšení. Pokud se snaží, tak s dopomocí nejjednodušší úkoly zvládne.

Zpráva z ledna druhého ročníku: Začátek roku byl poměrně problematický a náročný. Anna měla neustálé výkyvy v chování. Jedla ostatním děvčatům jídlo, lhala, byla arogantní a sprostá. Ve škole nechtěla pracovat, utíkala, válela se po zemi, pozdě vstávala do školy, neplnila si své povinnosti. Chování vygradovalo tak, že na ni bylo nutné podat trestní oznámení, vzhledem k jejímu předešlému chování se sexuálním podtextem (osahávání děvčat, obnažování se před nimi a masturbace v jejich přítomnosti, mačkání ňader a stříkání z nich vytékající tekutiny na děvčata). Postupně se však zdařilo celou situaci zklidnit. Anna se všem omluvila. Koncem října už byla klidnější, více spolupracovala a snažila se o nápravu. Po uvedeném zklidnění však následoval další útlum. Ve škole si lehne na zem a prospí celou hodinu. Velmi vulgární na pedagogické pracovníky, včetně ředitele zařízení. Nepomáhala ani intervence psychologů, která konstatuje: „Anna má pocit, že se k ní dospělí nechovají spravedlivě. Zdánlivě přístupná domluvě, vše odsouhlasí, slibuje změnu, ale vzápětí si opět trvá na svém a na tom, že jsme si na ni zasedli. Bez náhledu na své chování a chyby.“

Situace před dovolenkou v rodině má u Anny vždy podobný průběh. Do poslední chvíle neví, zda odjede či ne a v této tenzi se začne chovat nevhodně, a nakonec kvůli špatnému hodnocení ani odjet nemůže. Tento stav je způsoben nejistotou v jejím vztahu k otci a jeho partnerce, popřípadě k matce a jejímu partnerovi.

Během prosince Anna poměrně stabilizovaná. Vánoční prázdniny strávila u obou rodičů. V lednu se snaží v rámci svých schopností plnit si svoje povinnosti včas, ochotná udělat i práci navíc. Chodí pomáhat do ústavní kuchyně. Občas má problémy se vstáváním a pak ve škole spí. U některých činnostech potřebuje dozor, některé zvládne sama, ale musí se kontrolovat.

V případě zadání nějakého úkolu potřebuje nejen kontrolu, ale hlavně podporu. Úkony, zejména ty, kde je třeba jemná motorika nezvládá samostatně dodnes. I nadále má problém s osobní hygienou. Na všechny činnosti potřebuje více času. Ve vyučovacích hodinách se Anna snaží, pracuje pod vedením asistentky pedagoga, která kontroluje jednotlivé kroky při plnění úkolu a vede ji. Zadání úkolu jí, pokud je potřeba, opakuje a vysvětluje, aby správně pochopila, co se po ní vlastně chce. Pokud se stane, že si učivo nestihne zapsat, dostane výstřižek z učebnice k nalepení, popřípadě si zbylé učivo doplní za domácí úkol. V hodinách pracuje podle nálady. Někdy je velice aktivní, zapojuje se do diskuzí a ptá se. Jindy část hodiny leží na lavici a není s ní žádná řeč. Ovšem těchto stavů nebývá již zdaleka tolik jako dříve. Na malé písemky se dokáže, když chce, celkem dobře připravit. Její příprava na pololetní opakování (větší množství učiva) je velmi slabá. I když má písemnou práci rozdělenou na dvě části. Ústní zkoušení je pro ni výhodnější. Ráda pracuje na interaktivní tabuli. Učební pomůcky má vždy v pořádku. Nepamatuje si technologické postupy, je potřeba jí je neustále opakovat. Při plnění zadaných úkolů potřebuje Anna dohled, jinak by je odbyla. Udělena důtka třídního učitele za 3 neomluvené hodiny.

Současný stav:

Anna se připravuje k závěrečným zkouškám v oboru. Do odborných teoretických předmětů je schopna se z hodiny na hodinu připravit. Učivo z delšího časového úseku ji dělá potíže. Matematiku-základní operace zvládá, potíže ji činí dělení dvou- a vícecifernými čísly a převody jednotek. Český jazyk – vyjmenovaná slova zná. Učební pomůcky si nosí a má je v pořádku. Odborný výcvik sestává ze třech předmětů – šití, příprava pokrmů a úklidové práce. Oproti začátku je vidět velký pokrok. Naučila se s dopomocí ovládat šicí stroj. Samostatně toto nezvládne. Jednoduché úkony jako přišití knoflíku, navlečení pruženky, stříhání s radou zvládne. Při vaření se neustále ujišťuje o správnosti svých kroků. Úklidové práce je nutno kontrolovat, jinak odvede nekvalitní práci. Všechny postupy jsou nutné s asistencí. Ráda si vypracovává – opisuje otázky k závěrečným zkouškám na počítači. Pracuje svým pomalým tempem. K výrazným výkyvům v chování, kdy si lehne na zem a nechce spolupracovat, dochází již výjimečně.